



TÜRKİYE CUMHURİYETİ
YARGITAY BAŞKANLIĞI

ADLİ YIL AÇIŞ KONUŞMASI (2017 - 2018)

İsmail Rüştü CİRİT
Yargıtay Birinci Başkanı

5 Eylül 2017

İçindekiler

İçindekiler Tablosu	1
GİRİŞ	3
I) ADALET	5
II) VİCDAN	6
1) Vicdan Nedir?	6
2) Vicdan ve Ahlâk İlişkisi	6
3) Vicdan ve Hukuk İlişkisi	6
4) Vicdan ile Akıl ve Adalet İlişkisi	7
5) Vicdan ile Din ve İnanç İlişkisi	8
III) DEMOKRASİ VE TERÖR	9
IV) DEMOKRASİ VE HUKUK DEVLETİ AÇISINDAN TÜRK YARGISININ TARİHSEL SÜRECİ	11
V) FETÖ/PDY YAPILANMASININ YARGI SİSTEMİNE ETKİLERİ	12
1) Mevcut Durumun Değerlendirilmesi	12
2) FETÖ / PDY Terör Örgütüne Karşı Yapılan Mücadele	13
3) FETÖ / PDY Terör Örgütünün Adalet Sistemine Verdiği Bazı Zararlar	14
VI) KUVVETLER AYRILIĞI ve HUKUK DEVLETİ	15
1) Yargıtay'ın Tarihçesi Bakımından Kuvvetler Ayrılığı	15
2) Kuvvetler Ayrılığının Günümüzdeki İşlev ve Anlamı	16
3) Hukuk Devleti	17
VII) HALKIN YARGI SİSTEMİNE GÜVENİ	17
VIII) YARGI ETİĞİ	18
1) Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri	18
IX) YARGIDA ŞEFFAFLIK VE İSTANBUL BİLDİRGESİ	20
X) YÜKSEK MAHKEMELER ARASINDA EŞİTLİK VE BİREYSEL BAŞVURU	24
XI) BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ	25
1) Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluşu	25

2) Yargıtay ile İstinaf Mahkemelerinin İşlevinin Karşılaştırılması	26
3) İstinafın Yargıtay'a etkileri	27
XII) YARGININ İŞ YÜKÜ	27
1)Mevcut Durum	27
2)İş Yükü Sorunun Çözülmesine İlişkin Öneriler	28
a)Kamunun inisiyatif almaması	28
b)Alternatif uyumsuzluk çözüm yöntemleri hayata geçirilmelidir.	29
c)Çok sık yapılan kanun değişikliklerinin yargı sistemine olumsuz etkileri	31
d) Genel eğitim ve hukuk eğitimindeki yetersizlikler adli hizmetlerin kalitesini olumsuz etkilemektedir.	32
XIII) ADALET HİZMETLERİNİN KALİTESİ	33
1)Adli İstatistiklerin Değerlendirilmesi ve Mevcut Durum	33
2)Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Deneyim Eksiklerinden Kaynaklı Zorlukların Kontrol Edilmesi Gerekir.	34
XIV) YARGITAY'IN FİZİKİ ve MALİ KOŞULLARI	35
1)Yargıtay Binası	35
2)Yargıtay Personeli	35
SONUÇ VE TEŞEKKÜR	36

2017-2018 ADLİ YIL AÇIŞ KONUŞMASI

GİRİŞ

Sayın Cumhurbaşkanım,
Değerli konuklar,
Saygıdeğer meslektaşlarım,
Kıymetli basın temsilcileri,

“2017-2018 Adli Yıl Açılış Töreninde” sizlerle bir arada olmaktan onur ve memnuniyet duyduğumu ifade ediyor, hepinize hoş geldiniz diyor, saygılar sunuyorum.

2017-2018 Adli Yılı'nı, Ülkemize, Milletimize ve tüm insanlığa barış, huzur ve mutluluk getirmesi dileğiyle açıyorum.

Geçtiğimiz adli yılda ebediyete uğurladığımız meslektaşlarımızı, alçak terör saldırıları sonucunda hayatlarını kaybeden yargı şehitlerimizi, canları pahasına vatanımızı koruyan güvenlik güçlerimizi, vatandaşlarımızı ve 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen hain darbe teşebbüsünde yaşamını yitiren demokrasi şehitlerimizi saygı ve rahmet ile anıyorum. Emeklilik ya da diğer sebeplerle aramızdan ayrılan çok kıymetli meslektaşlarımıza bundan sonraki yaşamlarında sağlık ile mutluluklar diliyor, Türk adaletine yapmış oldukları üstün hizmet ve katkılar için teşekkür ediyorum.

Milletimizin 30 Ağustos Zafer Bayramı'nı kutluyor, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran ve bizlere emanet eden Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk ve kahraman silah arkadaşları ile aziz şehitlerimizi şükran ve minnet duygularıyla anıyorum.

Adli yılın başlangıcına ilişkin bu tören, sadece Yargıtay'a özgü bir seremoni olmayıp, Ülkemiz için adli yılın açılışını ifade etmektedir.

Kamu kaynaklarını kullanan her kurum gibi Yargıtay'ın da topluma verdiği hizmetlerin nitelikli ve verimli yürütülmesine ilişkin bir sorumluluğu ve aynı zamanda bu sorumluluğu hangi ölçüde yerine getirdiğini uygun araçlarla ve doğru şekilde topluma açıklama yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu nedenle adli yıl açış konuşmaları, yargının şeffaflığı ilkesi gereği, adalet sistemine ilişkin sorunların ve çözüm önerilerinin dile getirildiği bir iletişim platformu olmuştur. Bu konuların kamuoyu ile paylaşılmasının, yargı faaliyetleri konusunda ön yargısız bir ortam, güven ve sahiplenme oluşturulmasına katkı sağlayacağı ve çözüm odaklı çalışmalarını hızlandıracağı beklenmelidir.

Türk Milleti adına bağımsız yargı görevini yerine getiren biz yargı mensupları, Anayasanın vermiş olduğu görevin ifası amacıyla neler yaptığımızı ve yapmamız gerektiğini bu özel ve anlamlı günde toplumla paylaşıyoruz. Yargı görevinin, halkın bizlere verdiği kutsal bir emanet olduğu bilinciyle işimizi nasıl yaptığımızın hesabını da topluma vermeye çalışıyoruz. Bu yaklaşımın, yasama ve yürütme mensupları ile avukatların ve kamunun yargıyı daha iyi anlamasına ve yargıya destek olmasına katkı sağlamasını diliyorum.

Çağdaş ve demokratik toplumlarda yüksek mahkemeler sadece temyiz edilen dosyalar hakkında karar verilen yerlerden ibaret değildir. Yüksek mahkemelerin aynı zamanda toplumun adalete ilişkin beklentilerinin karşılanması bakımından da duyarlılık göstermeleri gerekir. Dolayısıyla adli yıl açılışı, klasik bir ritüel olmanın ötesinde şeffaflık ve topluma karşı hesap verebilirlik yönleri ağır basan özel ve anlamlı bir gün olup, konuşmamda değineceğim konular da halkın adalete ilişkin beklentilerine karşı Yargıtay olarak göstermiş olduğumuz yüksek hassasiyetin bir tezahürüdür. Çoğu teknik bilgi ve istatistiklere dayalı olan eleştiri, tespit, yorum ve önerilerim, Yargıtay Başkanı olarak vatandaşların daha iyi bir adalet sistemine yönelik anayasal haklarına ve meşru beklentilerine uygun cevap verme sorumluluğumun bir gereğidir.

Bu yıl Yargıtay Başkanı olarak üçüncü adli yıl açış konuşmasını yapmanın onur ve memnuniyetini yaşıyorum. Genel itibarıyla değerlendirildiğinde, yargı sisteminde geçmişten gelen bir kısım yapısal sorunlardan kaynaklı risklerin halen devam ettiğini söyleyebilirim. Konuşmamın ilerleyen kısımlarında daha ayrıntılı bir şekilde açıklanacağı üzere, bu risklerin başında ağır iş yükü ve adli hizmetlerin kalitesindeki eksiklik gelmektedir. Ancak buna rağmen, bölge adliye

mahkemelerinin kurulması, Yargıtay'ın gerçek anlamda bir içtihat mahkemesine dönüşmesine yönelik reformlarının süratle hayata geçirilmesi gibi oldukça zorlu alanlarda ciddi ilerlemeler ve olumlu gelişmeler de yaşanmaktadır. Yargıtay'da devam etmekte olan reform çalışmalarının sonuçlarını almaya başladığımız bir dönemdeyiz. Halkın daha çok güven duyduğu bir Yargıtay'ın bölge adliye mahkemeleri de dahil olmak üzere diğer mahkemelere ve yargı sistemimize iyi bir örnek oluşturacağını düşünüyorum.

Devam eden bazı yapısal sorunlara ve 15 Temmuz 2016 tarihinde yaşanan hain darbe girişiminden kaynaklanan zorluklara rağmen daha iyi işleyen bir adalet sistemine doğru güvenle, umutla ve emin adımlarla ilerlediğimizi belirtmek isterim. Halkın yargıya duyduğu güvenin ve memnuniyetin artması için, kişisel ve kurumsal anlamda fedakârlık göstererek bilgiye dayalı çözümler üretme sorumluluğumuzun bilincindeyiz. Çalışmalarımıza bu bilinçle ve özverili bir şekilde devam ediyoruz.

Gelecek yıl 150'nci kuruluş yıl dönümünü kutlayacak olan Yargıtay'ımız, bugün olduğu gibi yarın da Ülkesine fedakârca hizmet etmenin ve toplumun yüksek adalet beklentilerine cevap vermenin haklı gururunu yaşamaktadır. Yargıtay'ın en büyük hazinesi üstün yetenekli, bağımsız, tarafsız, seçkin, adil ve fazilet timsali hukukçuların Yargıtay'da görev almasıdır. Bu vesileyle adalet bayrağının onurla ve vakarla taşınmasında payı olan ve emeği geçen herkese şükranlarımı sunuyorum.

I. ADALET

Geçtiğimiz adli yıl açılış konuşmalarında da ifade ettiğim gibi, günümüz dünyasında yönetimlerin yegane meşruiyet kaynağı hukuka uygunluk ve kutsal adalet duygusunun toplumda yerleşmiş bulunmasıdır. İnsan ve diğer yaratılanlar arasındaki yaratılıştan gelen temel fark akıldan ziyade adalet duygusudur. Adalet toplumla devlet arasındaki manevi bağıdır. Büyük medeniyetler adaletle yükselmiş, adalet güneşinin sönmesiyle yok olup gitmişlerdir. Tarih boyunca kurulan büyük Türk Devletleri de adalet ideali üzerinde yükselmişlerdir. Yusuf Has Hacıp, Kutadgu Bilig adlı eserinde yöneticilere “Eğer devletin sürekli olmasını istiyorsan; adaletle iş görmeye gayret et, zulüm etme” şeklinde öğüt verirken; Mevlana ise adaleti “her şeyi yerli yerine koymak” olarak tarif eder.

II. VİCDAN

1.Vicdan Nedir?

İnsanın, görgü ve bilgileriyle kendini yargılama gücü olarak tanımlayabileceğimiz vicdan kavramının günümüzde iyi bilindiğini ve uygulandığını söylemek güçtür. Yakın çevremizde ve dünyada yaşanan sonu gelmeyen çatışmalar, savaşlar, yüzlerce göçmenin batan tekneleri ile kıyıya vurmuş cesetleri, açlık, yoksulluk ve çocuk yaştaki askerlerin görüntüleri, bu yüzyılda vicdandan ne kadar uzaklaşıldığını göstermektedir.

Kırmızı tişörtü, kısa pantolonu, minik ayakkabısıyla Bodrum sahilinde yüzükoyun yatan ve hepimizin hafızalarında yer alan Suriyeli Aylan Bebeğin fotoğrafı, aslında insanlığın yirmibirinci yüzyılda terk ettiği vicdanın resmidir. Bu konuda Türkiye'nin aldığı sorumluluk ve Türk halkının yapmış olduğu maddi ve manevi fedakârlıklar, başta gelişmiş ülkeler üzere tüm dünyaya verilen bir vicdan dersi niteliğindedir. Bugün ülkemiz onurla ifade etmem gerekirse dünyanın vicdanını tek başına temsil etmektedir. İyilik adına geleceğe umutla bakmamızı sağlamaktadır.

2.Vicdan ve Ahlâk İlişkisi

Akla ve vicdana uygun davranmak aynı zamanda ahlaki bir sorumluluktur. Ahlaki sorumluluğun çekirdeği ise insanın onurudur. Daha açık bir anlatımla onur sahibi özgür insanlar ahlaki sorumluluklarını tam olarak yerine getirecek şekilde akla ve vicdana uygun davranış sergileyebilir.

3.Vicdan ve Hukuk İlişkisi

Türk hukuku bakımından vicdan, açıkça ilk kez 1924 Anayasa'sının 70'inci maddesinde düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, "Kişi dokunulmazlığı, vicdan, düşünme, söz, yayım... hakları ve hürriyetleri Türklerin tabii haklarındanır." 1961 Anayasasının 19 ve 1982 Anayasa'sının 24'üncü maddesinde de vicdan hürriyeti bağımsız bir kavram olarak yer almıştır.

Hâkimler bakımından ise vicdan, hüküm verirken dikkate alınması

gereken son derece önemli bir kavramdır. 1982 Anayasasının m.138/1 hükmüne göre, “Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanî kanaatlerine göre hüküm verirler.” Bu nedenle bir hâkimin Anayasayı, kanunu ve hukuku ne kadar iyi bilmesi gerekiyorsa, vicdanı ve vicdani kanaatin oluşma sürecini de o ölçüde iyi bilmesi ve en önemlisi vicdan sahibi olması da gerekir. Bir yargı mensubunu üstün kılan, onu kendi istek ve hırslarından kurtararak sadece hukuku uygulamasını emreden vicdanıdır.

4.Vicdan ile Akıl ve Adalet İlişkisi

İnsan ile hayvanları birbirinden ayıran temel fark sorulduğunda verilen cevap genellikle akıldır. Oysa doğru cevap adalet duygusu ve hak bilinci olmalıdır. Akıl gibi adalet duygusu da Yaradan’ın bir armağanıdır. Ancak doğruyu yanlıştan ayırma becerisi veya hissi de diyebileceğimiz adalet duygusu sadece insana aittir. Genel olarak vicdan olarak da isimlendirebileceğimiz bu duygu hak ve adalet bilinciyle birlikte merhamet, sevgi, şefkat gibi duyguları da içermektedir. Büyük düşünür Tolstoy “Vicdanınızın benimsemediği her şeyden korkun ”derken tüm insanlığa bu doğrultuda uyarı vermektedir.

Ancak unutulmamalıdır ki adalet duygusu ve vicdan insanın manevi varlığının bir parçası olarak soyut kavramlardır. Bu nedenle yüzyıllardır bu kavramlara felsefenin konusu olarak farklı anlamlar yüklenmiştir. Felsefe için sadece bir tartışma konusu olan bu kavramlar hukuk biliminin alanına girdiğinde somut, ölçülebilir olmak zorundadır. Ülke nüfuslarının milyonlarla ifade edildiği günümüzde sosyal ilişkiler o denli karmaşıklaşmıştır ki kurumsallaşmamış her kavram eleştiriye açık olacak, kendisinden beklenen faydayı vermeyecektir. Günümüzde biz hukukçuların da dâhil olduğu yapılan en büyük hata, adaleti idealize etme hastalığıdır. Felsefecilerden bile daha fazla romantizm ile adalet dair özlü sözler söyleyip okuyarak adalet duygumuzu tatmin etmeye çalışıyoruz. Oysaki adalet duygusu, vicdan gibi kavramlar bireysel bir erdem ve kişisel bir kaygı olmaktan çoktan çıkmıştır. Böyle bir anlayış ancak aile gibi sınırlı bir alanda adalet duygusu ve hak bilincini tatmin edebilir. Kurumsallaşmış akıl, kurumsallaşmış bilim ve kurumsallaşmış vicdan bir araya geldiğinde dünyanın içinde bulunduğu adalet ve vicdan bunalımı sona erdirilebilir. Kurumsallaşmış vicdan nasıl olabilir sorusunun cevabını şöyle açıklayabiliriz. Vicdan bir muhakemeyi gerektirir; muhakeme ise doğru verilerle doğru yöntemleri

kullanarak doğru sonuca varmayı amaçlar. Empati ve sempati bile karşısındaki kişiyi ve şartlarını bilmeyi gerektirir. Biz buna akıl, bilim ve vicdanın birlikte yoğrulduğu bilgelik diyoruz. Bu birleşimi Roje Garodi çok güzel tanımlıyor: *“Bilgelik, sebepten sebebe yükselen bilimin hareket alanına asla sınırlama getirmeksizin, bilimin insanın imhasına veya ilahi boyutlarının budanmasına değil de, kendisine belirlediği insani hedeflere yönelsin diye gayeden gayeye, alt gayelerden daha üst gayelere kanat açar.”* İşte bunun içindir ki akıl ve vicdan sahibi bilimle donatılmış bilge hukukçular yetiştirmeliyiz. Bu hukukçuların akıl ve bilimin örgütlediği; çağdaş demokrasilerdeki örneklerine uygun olarak hür vicdanları ile çalışmalarına olanak sağlamalıyız. Ancak bu şekilde geçmişin hatalarını geleceğe taşımadan büyük Türk Milleti için onurlu bir gelecek inşa edebiliriz. Türk hukukçuları bu zorlu yolculuğu başarabilecek niteliktedir.

Adil olanı bulmada, günümüz çağdaş ve demokratik devletlerinin tek çözüm yolu elbette hukuk kurallarıdır. Ancak mutlak adaletin sağlanmasında, toplumsal davranışları düzenleyen kurallar bütünü şeklinde kendisine anlam yüklenen Hukuk’un; detaycı, kazuistik ve hassas olmasının yanında uygulayıcıların denetlenebilir ve gerekçelendirilebilir vicdani kanaatlerinin de büyük önemi vardır.

5.Vicdan ile Din ve İnanç İlişkisi

Din ve inanç, özünde insan sevgisini de merkez alır. Buna rağmen din ve inanç uğruna yapıldığı iddiasıyla gerçekleştirilen ayrımcılık ve hoşgörüsüzlük insanlık tarihinin en acı tabloları arasında önemli bir yer tutmuştur. On birinci ve on üçüncü yüzyıllar arasında gerçekleşen Haçlı Seferlerinin yanı sıra bir Tanrı, bir Peygamber ve bir Kitaba rağmen Protestan ve Katolik mezhepleri arasında 17’nci yüzyılda Avrupa’da yaşanan ve neredeyse bir asır süren mezhepler savaşı ders kitaplarında dahi yerini alan birer insanlık dramı olmuştur.

Bugün ise ülkemizin etrafına baktığımızda, din istismarı yapan bazı silahlı grup veya örgütlerin, aynı dine mensup olmayan dış güçlerden sağladıkları desteklerle, hiçbir dini inançla izah edilemeyecek gerekçeler üreterek insanları katlettiğini ve vatanlarından göç etmeye zorladığını üzüntüyle görmekteyiz. Maalesef, bir dönem Ortaçağ Avrupa’sında yaşanan din veya mezhep savaşlarının değişik bir biçimi bu kez kurgulanmış bir şekilde eli silahlı aktörler tarafından

Ortadoğu’da sahnelenmektedir. Yakın coğrafyamızdaki devletler arasında yaşanan krizlerin ve gerilimlerin Müslüman toplum üzerindeki olumsuz etkisi tüm dünyayı olduğu gibi Ülkemizi de rahatsız etmektedir. Yaşanan çatışmalar ve savaşlar sonucunda ortaya çıkan göçmen dramı ise hiçbir vicdan ölçüsü ile bağdaşmamaktadır.

Herkesin vicdanlı olması arzu edilir ise de toplum düzeni, sadece insanların vicdanlarına bırakılamaz. Bu nedenle hukuk düzeni, insanların dışa yansıyan davranışlarını yaptırımı olan kurallar ile düzenlemektedir. Günümüzde en ideal hukuk sistemi, üstünlüğün ancak anayasa ve kanunlarda olduğu hukuk devleti düzenidir.

III. DEMOKRASİ VE TERÖR

Bu coğrafya üzerinde yaşayan insanlar arasındaki kültürel çeşitlilik bir dezavantaj değil, bilakis Türkiye’nin varlığının temeli ve itici gücüdür. Demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına ilişkin çağdaş değerlere sıkı sıkıya bağlı kaldığımız ve bu değerleri ortak payda olarak özümseyebildiğimiz takdirde, kültürel çeşitliliğimizi büyük bir zenginliğe dönüştürebiliriz. Yunus Emre’nin dizelerinde vurguladığı gönül almak, bağışlamak, kişilerarası sınıf farkı gözetmemek, adil davranmak, kin beslememek şeklindeki duygu ve düşüncelerin temelinde sosyal ve ahlaki hoşgörü yatmaktadır. Gerçek dindarlık ve hoşgörü; insanları dini inançlarından ve siyasi kanaatlerinden dolayı farklı görmemek, bilakis herkesi diniyle ve fikriyle hoş görmektir. Yunus’u “*yerele*”den “*evrensel*”e taşıyan bu felsefe, “*yaratılanı sev, yaradan- dan ötürü*” sözüyle geniş kitlelere ulaşmıştır.

Devlet ve toplum olarak sorunlarımızı çözebilmemiz için insan sevgisi ve hoşgörüye dayalı tarihsel mirasımız üzerinde demokratik değerleri yükseltmemiz ve uzlaşa kültürümüzü geliştirmemiz gerekir. Mevlana Hazretlerinin belirttiği gibi, “*Her birimiz tek kanatlı melekleriz. Bizler, ancak birbirimizi kucaklayarak uçabiliriz.*” Birbirimizi daha iyi dinlememiz, daha çok bir araya gelmemiz, en azından çoğu teknik düzeyde olan pek çok sorunun kolaylıkla halledilmesini mümkün kılacak ve sorun çözüme kapasitemizi geliştirecektir. Teknik düzeydeki adalet sorunlarının çözümü, günümüzde en çok ihtiyaç duyulan “*uzlaşa kültürü*”nün oluşmasına ve demokrasimizin de

gelişmesine katkı sağlayacaktır. 15 Temmuz 2016 darbe kalkışmasından sonra toplum olarak sergilediğimiz birlik ve beraberlik, hem devletimizin geleceği açısından hem de sorunlarımızı çözme kapasitesi açısından geleceğe yönelik inancımızı ve güvenimizi pekiştirmiştir.

Demokrasi bir ideoloji değil, seçimlerle yönetimin öznesi olan bireylerin mutluluğunu sağlamaya yönelik bir yönetim biçimidir. Ülkemizde son yıllarda yapılan seçimler ve referandumlarda yüksek bir katılım ve büyük bir demokratik olgunlukla sandığa gidilmiş olması demokrasimiz açısından başlı başına büyük bir kazanımdır.

Demokrasimizin önündeki en önemli engellerden biri terördür. Terör, öncelikle insanların en temel hakkı olan yaşama hakkını tehdit etmektedir. Öneminden dolayı yaşama hakkı, uluslararası bildirge ve sözleşmelerde öncelikle yer almış ve bu hakkın korunması öngörülmüştür.

Ülkemizde ve dünyada sürmekte olan terör olgusu, insan hakları ve demokrasiler için tehdit oluşturmaktadır. Doğrudan insanı hedef alan terör, yaşama hakkını ortadan kaldırmaktadır. Bir insanlık suçu olan teröre karşı bireylerin, kurumların ve tüm devletlerin birlikte mücadele etmeleri bir zorunluluktur. Bugün bazı devletlerin çıkarları için doğrudan veya dolaylı olarak teröre destek verdikleri bilinen bir olgudur. Terör örgütlerinin kullandıkları araç, gereç, silah ve mühimmatın devletlerin tekel ve denetiminde olduğu saklanamaz bir gerçektir. Terörle mücadelede bütün devletlere görev düşmekte olup, devletler özellikle silah ve mühimmatın terör örgütlerinin eline geçmesini önleyici tedbirleri almak zorundadırlar. Bu önlemleri almamak, teröre açıkça destek vermekle eşdeğerdir. Ancak teröre destek veren ülkeler bu silahların bir gün kendilerine çevrilebileceğini bilmelidirler.

Teröre doğrudan ve dolaylı destek veren ülkelerin uluslararası sözleşmelere ve uluslararası hukuka uygun davranmalarını bekliyoruz.

Ülkemiz bugün PKK, YPG, PYD, FETÖ/PDY, DHKPC, DEAŞ ve bunlar gibi terör örgütleriyle mücadele etmektedir. Bu terör örgütlerinin en karakteristik özelliği taşeron olarak aynı kuklacıların hizmetindeki kuklalar olmalarıdır. Ülkemizdeki terör, dış destekli olarak varlığını sürdürmekte olup, teröre karşı mücadele, Ülkemizin en doğal ve meşru hakkıdır. Hukuk

devleti olarak terörle mücadelenin zorluğu bilinmektedir. Devletimiz hukuk kurallarından vazgeçmeden terörle mücadeleyi sürdürmekte ve sürdürecektir. Silahlı kuvvetlerimiz ile güvenlik güçlerimiz terörle mücadelede, canları pahasına üstün çaba ve gayret göstermektedirler. Ancak bu konuda diğer kuruluşlarımıza ve vatandaşlarımıza da görev düşmektedir. Yoğun şekilde terör örgütünün saldırılarına maruz kalan bölge halkının teröre karşı duruşunu takdirle karşılıyorum. Daha güzel bir dünyada ve ülkede yaşamak istiyorsak; terörü bitirmek için, herkes görevini eksiksiz yerine getirmelidir.

IV. DEMOKRASİ VE HUKUK DEVLETİ AÇISINDAN TÜRK YARGISININ TARİHSEL SÜRECİ

Ülkemiz demokrasiyi ve hukuk devleti ilkesini benimsemiş, bu durum da Anayasamızın Cumhuriyetin nitelikleri başlığında açıkça ortaya konulmuştur. Tarihsel süreç içerisinde baktığımızda demokrasimiz askeri darbelerle geçmişte hemen hemen her on yılda bir inkıtaya uğramış ve kan kaybetmiştir. Üzülerek ifade etmem gerekir ki bu süreçlerde yargı teşkilatımız da 15 Temmuz 2016 tarihine kadar iyi bir sınav verememiştir. Özellikle HSYK yetkisini elinde bulunduran yüksek yargı mensuplarımız sanki Ceza Kanunu'nda Anayasal Düzene Karşı İşlenen Suçlar'ı yasaklayan hükümler yokmuş gibi, (TBMM 'nin cebren kapatılması, hükümetin cebren istifaya zorlanması ve olağanüstü darbe mahkemelerinin kurulması karşısında) sessiz kalmış, sessiz kalmak bir yana bu gayrimeşru fiilleri desteklemiş adeta kutsamış ve onlara meşruiyet kazandırmıştır. Bazı dirayetli hukuk adamlarımız zaman zaman karşı tavır göstermiş iseler de bu sonucu değiştirememişlerdir. Birçok yargı mensubu bu olağanüstü Mahkemelerde görev alarak yargı tarihine kara bir leke olarak geçmişlerdir. Hatırlarsak 1960 askeri darbesinden sonra kurulan olağanüstü darbe mahkemesi başkanı, yargıladıkları kişilere “*Sizi buraya tıkayan kuvvet böyle istiyor.*” şeklinde Türk halkını derinden yaralayan ve yargının itibarını ayaklar altına alan beyanlarda bulunabilmiştir. Aynı anlayış 28 Şubat postmodern darbe sürecinde de yaşanmış, içinde yaşadığı toplumun örfüyle, âdetiyle ve inancıyla barışık olmayan Yüksek Yargı mensupları; hükümeti cebren istifaya zorlayarak suç işleyen darbecileri ayakta alkışlayabilmişlerdir.

Ülkemiz ve yargı teşkilatımızın bu ayıplarla, bu hainliklerle yüzleşmesi bağlamında bunları belirttim.

Sevinçle ifade etmek isterim ki yargı teşkilatımızdaki bu sakil anlayış günümüzde değişmiş, 15 Temmuz 2016 hain darbe girişiminde ilk derece yargı teşkilatımızdan başlayarak yargı kuruluşlarımız, HSYK ve Yargıtay'ımız darbeye karşı direnmiş, darbe girişiminin ilk saatlerinden itibaren gerekli kararları alarak halkımızın ve demokrasinin yanında yer almışlardır. Yargı tarihi açısından bu ilktir. Bundan sonra da bu şekilde devam edeceğine inancımız tamdır.

V.FETÖ/PDY YAPILANMASININ YARGI SİSTEMİNE ETKİLERİ

1.Mevcut Durumun Değerlendirilmesi

2007-2013 yılları arasında, gündemin ön sıralarında yer alan soruşturmalarda ve davalarda temel usul kurallarına aykırı şekilde yapılan adli işlemler, Türk kamuoyunu ciddi şekilde meşgul etmiş ve uluslararası alanda da bunun yansımaları olmuştur. Hukuka aykırı işlemlerin hedefi olan gazetecilerin, siyasetçilerin, hakimlerin, bürokratların ve kritik noktalardaki silahlı kuvvetler mensupları ile emniyet görevlilerinin toplum ve devlet hayatı açısından taşıdıkları önem dikkate alındığında, söz konusu ihlallerin adalet sisteminin rutin işleyişinden kaynaklanan münferit hatalar olarak görülmesine imkân bulunmamaktadır. Nitekim 15 Temmuz 2016'da yaşanan darbe teşebbüsünü müteakip FETÖ/PDY terör örgütüne üye olmak suçundan şüpheli olarak avukatları huzurunda ifadeleri alınan HSYK üyelerinin basına yansıyan beyanlarında, bu tür soruşturma ve davaların örgütün amaçlarına ulaşmak amacıyla gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Kamuoyunda kumpas davaları olarak da ifade edilen bu davalarda görev alan savcı ve hâkimlerin daha sonra FETÖ/PDY Terör Örgütü üyesi oldukları, çok sayıda general, amiral, subay ve astsubay'ı soruşturma ve davalarla tasfiye ederek, yerlerine 15 Temmuz 2016 tarihli hain darbe girişiminde görev alan teröristlerin yerleştirilmesine imkan sağladıkları anlaşılmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetlerin yanı sıra, yargı, polis, mülki idare, eğitim başta olmak üzere diğer kamu kuruluşlarına da FETÖ/PDY terör örgütü üyelerinin sızdığı, önemli ve etkili makamlara geldikleri, hatta terör örgütünün çıkarları doğrultusunda sivil kişiler tarafından kamu görevlilerinin yönetildiği gerçeği hepimizin malumudur. Ülkemiz bu şekilde tarihte eşine az rastlanır cinsten bir tehlike ile karşı karşıya kalmış olup, yaşanan olaylara ilişkin kapsamlı analizler tarih sayfalarında elbette yerini alacaktır. Söz konusu örgütün elebaşlarının yurt dışına kaçmaları ve buldukları devletlerin bu örgüt üyelerini suçluların iadesine ilişkin kuralları hiçe sayarak iade etmemeleri, meselenin oldukça farklı ve derin boyutlarını da ortaya koymaktadır. Firari FETÖ/PDY mensuplarının iade edilmemesi soruşturmalarda gerçeğin ortaya çıkması konusunda bazı engeller oluşturmaktadır. Adil yargılanmadan söz eden uluslararası kuruluşların ve devletlerin öncelikle Türk adaletine yardımcı olmaları gerekir. Bir yandan şüphelileri iade etmeyerek adil yargılamaya engel olurken, diğer yandan adalet ve hukuk nutukları atanların samimiyetleri son derece sorunlu görünmektedir. Bu nedenle, kanun kaçaklarını iade etmeyen, aksine onları himaye eden devletlerin, öncelikle kendilerinin hukuka saygı duyması gerektiğini vurgulamak istiyorum.

2. FETÖ / PDY Terör Örgütüne Karşı Yapılan Mücadele

Türk yargısı, adalet sistemini ele geçirmeye çalışan FETÖ/PDY terör örgütü mensuplarına karşı çok kısa sürede güçlü bir refleks göstermiş, özellikle darbe girişiminin ortaya çıktığı ilk saatlerde bu kişileri görevden uzaklaştırmıştır. Yaklaşık 40 yıldan beri diğer kamu kuruluşlarının yanı sıra adalet teşkilatına da sızanların teşkilattan ayıklanması yargı sisteminin çok önemli bir başarısıdır. Bu anlamda Türk yargısı 15 Temmuz darbe girişimine karşı en etkili ve cesur adımları atarak Yüce Türk Milletinden aldığı kutsal emaneti, sadece ve sadece yüce Türk Milletinin üstün yararına kullanılabileceğini göstermiştir. Emanete ihanet ederek, kamu görevini ve özellikle yargı yetkisini belli bir örgütün amaçları doğrultusunda kullananlara ise adaletten başka bir borcumuz bulunmamaktadır. Bu kişilerin adil bir şekilde yargılanması, hukukumuzda öngörülen cezalara çarptırılması ve sarsılan kamu düzeninin yeniden tesisi kuşkusuz sağlanacaktır. İşleyen yargı sürecinin titizlikle yürütülmesi, mahkûmiyetlerin objektif delillerle dayandırılması, adil yargılama hakkına saygı gösterilmesi hem mağduriyetleri önleyecek hem de bir kısım suçların ve suçluların cezasız kalmasına engel

olacaktır. Bizim görevimiz, duyguyla, coşkuyla, önyargı ile davranmak değil, Türk hukuk sisteminin son yıllarda büyük bir başarı ile yükselttiği insan haklarına ilişkin standartlardan taviz vermeden objektif delillere göre karar vermektir.

3. FETÖ / PDY Terör Örgütünün Adalet Sistemine Verdiği Bazı Zararlar

Üzülerek belirtmem gerekir ki yukarıda kısaca özetlemeye çalıştığım gibi FETÖ/PDY Terör Örgütü'nün yargıda kendini iyice hissettirdiği son 10 yıllık süreç, toplumda ciddi bir travmaya da neden olmuştur. Öncelikle söz konusu soruşturmaların ve toplumda kumpas davaları olarak ifade edilen adli işlemlerin hedefi olan ve sayıları hiç de azımsanmayacak sayıdaki mağdurlar ile bunların yakın çevrelerinde devlete ve yargı sistemine yönelik ciddi bir güven bunalımı doğmuştur. Mağdurların nitelikleri ve kamu görevlisi olmaları yaşanan sarsıntının şiddetini artırmıştır. Her ne kadar gerçek şu veya bu şekilde bir gün ortaya çıkmakta ise de manevi zararların telafisi çoğu kez zordur. Yitip giden yaşamların geri dönüşü ise hepimizin bildiği üzere imkânsızdır. Bu olaylar sonucunda yargıya duyulan güvenin aşınmasının toplumsal barış ve huzur üzerinde doğurduğu risklerin neden olduğu sorunlar da göz ardı edilmemelidir.

Travmanın diğer bir yönü ise devletine sadakatle bağlı olan, başka hiçbir kimse, grup veya odaktan talimat almayan ve etki altında da kalmayan kamu personeli terör örgütünün yapılanması sürecinde mağdur edilerek görevden uzaklaştırılırken, bu kişilerin yerlerine devletine, toplumuna, insanına düşman kişilerin yerleştirilmesi suretiyle kurumların zayıflatılması olmuştur. Çalınan sınav soruları, objektiflikten uzak atamalar, iftira atılarak ya da mobbing uygulanarak meslekten uzaklaştırılan memurlar düşünüldüğünde kurumların toplum gözünde ne kadar zayıflatıldığı daha iyi anlaşılabilir. Aksayan kamu hizmeti, halkın devlete olan güvenini zedelerken, FETÖ/PDY Terör Örgütü tarafından yürütülen hukuksuzlukların bir kısmının hâkim ve savcılarının hukuku bir silah gibi kullanarak gerçekleştirmesi de toplumun yargıya olan güven algısında sorunlara neden olmuştur.

Üçüncü ve son olarak, terör örgütüne üye olan hakim ve savcılarının meslekten uzaklaştırılmaları son derece önemli bir başarı olmasına karşın,

tamamen bir güven mesleği olan hakimlik ve savcılık mesleğini icra edenlerin yaklaşık 1/3'ünün terörist faaliyetlerin odağında yer alması, halkın gözünde yargıya olan güveni elbette sarsacak bir durumdur. Toplumun en çok güven duyması gereken meslek mensuplarının bir terör örgütünün amaçları doğrultusunda hareket etme ihtimali dahi tek başına bir toplumun şaşkınlık ve sarsıntı yaşamasına yeterlidir.

Bu hâl ve şartlar altında yargının ve yargı mensuplarının işleri kolay değildir. 2010 Anayasa referandumu ile hâkim ve savcıların HSYK seçim sürecine itilmesinin neden olduğu ayrışmalar da sorunun diğer bir boyutunu oluşturmaktadır. Hâkimlik ve savcılık mesleği ile bağdaşmayan, tarafsızlık görüntüsünü tamamen ortadan kaldıran seçim uygulamaları, hem yargı mensuplarının kendi içinde hem de kamu nezdinde olumsuz algılara yol açmıştır. Bu anlamda travmayı sadece vatandaş değil, büyük çoğunluğu oluşturan, mesleğine bağlı ve özverili yargı mensupları da yaşamıştır.

VI. KUVVETLER AYRILIĞI ve HUKUK DEVLETİ

1. Yargıtay'ın Tarihçesi Bakımından Kuvvetler Ayrılığı

Osmanlı İmparatorluğu döneminde, adli yargı mercilerince verilen kararları temyiz yolu ile son ve en üst mercii olarak inceleyen Divan-ı Ahkâm-ı Adliye, Yargıtay'ın tarihsel temelini oluşturur. 6 Mart 1868 (12 Zilkade 1284) tarihinde dönemin Padişahı Sultan Abdulaziz'in iradesiyle "Divan-ı Ahkâm-ı Adliye"nin kurulmasına değin Türk hukuk sisteminde bir yüksek mahkeme bulunmamaktaydı.

Yargıtay, Türk hukuk sisteminin en köklü ve en büyük kurumudur. Kuruluşundan bugüne kadar Türk hukukuna yön vermiş, hukuk düzeninin yerleşmesinde ve adaletin gerçekleştirilmesinde etkin rol oynayarak öncülük etmiştir. Bu özelliklerinin temelinde; kurum kültürünün de özünü oluşturan ve Yargıtay'ı kuran iradede somut şekilde ifade edilen kuvvetler ayrılığı ilkesi bulunmaktadır.

Divan-Ahkâm-ı Adliye'nin kuruluş amacı iradede şu şekilde açıklanmıştır: *“Kişilerin hakları ve güvenlikleri açısından çok önemli olan hukuk işlerinin mülki işlerden ve yürütme ile görevli hükümetten ayrı bir düzene kavuşturulması, adalete değer veren padişahın büyük arzusudur.”* Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Nizamnamesi Esasinde (01.04.1868-8 Zilhicce 1284) Divan-ı Ahkâm-ı Adliye'nin kuruluş amacı, kuruluşundaki iradeden daha geniş şekilde açıklanmıştır. Buna göre, *“Halkın haklarının güven altına alınması konusunda padişahın her zaman ve aralıksız gösterdiği çabalar sonucunda adalet işlerinin, yürütmeden ayrılarak yargılamanın güvenliğe ve bağımsızlığa kavuşturulması, padişah katında doğru ve uygun görülmüş bulunduğundan onun izni ile kanuni davalar için en büyük mahkeme olarak Divan-ı Ahkâm-ı Adliye kurulmuştur.”* Dolayısıyla Yargıtay'ın kurulmasına etken olan en önemli nedenlerden biri “kuvvetler ayrılığı” ilkesidir. Günümüz terminolojisi ile ifade etmek gerekirse, temel hak ve özgürlüklerin korunması, yargının yürütmeden ve hükümetten ayrı ve bağımsız olmasına bağlıdır. Bu tarihsel vurgu Yargıtay'ın kurum kültürünün de temelini oluşturmaktadır.

2. Kuvvetler Ayrılığının Günümüzdeki İşlev ve Anlamı

Demokrasi ve hukukun üstünlüğü ile insan hakları, ancak kuvvetler ayrılığı ilkesinin uygulandığı yönetim sistemlerinde gerçek anlamına kavuşabilir. Daha açık bir anlatımla kuvvetler ayrılığı ilkesi, demokrasinin, hukuk devletinin ve insan haklarının en önemli teminatıdır. Bu siyasi ve hukuki gerçek, Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesinin 16'ncı maddesinde veciz şekilde ifade edilmiştir. Bu maddeye göre, *“Hakların güvence altına alınmadığı, erkler ayrılığının sağlanmadığı bir toplumda anayasa da yoktur.”*

Kuvvetler ayrılığı ilkesine ilişkin görüşlerin izleri çok eski tarihlere dayandırılabilir ise de, bu ilkeyi somut bir şekilde ifade eden ilk düşünürün Montesquieu olduğu kabul edilmektedir. Kuvvetler ayrılığı ilkesinin, her devletin kültürü, gelenekleri ve anayasasına göre farklı biçimleri görünebilir ise de özünde değişmeyen husus, özellikle yargının bağımsız olması ve bu bağımsızlığı koruyacak etkin mekanizmaların bulunmasıdır. 1982 Anayasası'nda da kuvvetler ayrılığı ilkesi benimsenmiş olup, 7. maddede yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne, 8. maddede yürütme yetkisi

ve görevi Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu'na verilmiştir. Anayasa'nın 9. maddesinde ise yargı yetkisinin bağımsız mahkemelerce kullanılacağı belirtilmiştir. 1982 Anayasası'nın başlangıç bölümünün 4'üncü paragrafında *“Kuvvetler ayrımının, devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı medeni bir işbölümü ve işbirliği olduğu ve üstünlüğün ancak anayasa ve kanunlarda bulunduğu”* hükmü ile kuvvetler ayrımının işlevi vurgulanmıştır. 1982 Anayasa'sının 9'uncu Maddesinde, yargı yetkisi ile ilgili düzenlemenin gerekçesi *“yargı yetkisi, fert hak ve hürriyetleri sorununun ortaya çıktığı günden beri kabul edildiği üzere bağımsız organlar tarafından, bağımsız mahkemelerce yerine getirilecektir.”* şeklinde ifade edilmiştir.

3.Hukuk Devleti

Kuvvetler ayrılığı prensibi, iktidarı kullananları sınırlayarak gücün tek elde toplanmasının engellemekte, erkleri birbirinin karşısına koyarak dengeyi sağlamaktadır. Devlet, kurumları ile ayakta kalır. Bu nedenle, devlette asıl olan, kurumların doğru ve iyi bir şekilde işleyerek Anayasa ve kanunlara üstünlük tanınmasıdır.

Hukukun üstünlüğüne ulaşmak için insanlık çok ağır bedeller ödemiş ve hâlâ ödemektedir. Yaşama hakkı, özel yaşam ve aile hayatının korunması, ifade özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, mülkiyet gibi haklara yönelik ihlaller, klasik yöntemlerden farklı şekillerde gerçekleştirilmektedir. Bu noktada, hukuk sisteminin ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeleri daha yakın ve hızlı bir şekilde takip etmesi, özgürlükler üzerindeki baskıları ortadan kaldıracak formüller üreterek bireylerin hukuki güvenliklerini sağlaması, hürriyet alanlarını koruması gerekir.

VII. HALKIN YARGI SİSTEMİNE GÜVENİ

Kamusal alanlar, insanların kişisel ya da grup çıkarlarını, görüşlerini, hayata bakış açılarını bir kenara bırakıp, sadece kamu hizmetinin daha iyi işlemesi için zaman ve emeklerini harcadıkları ortamlardır. Yargı mensupları için ise “kamusal alan”, kendisini mesleğine adanmak, mesleği ile özdeşleşmek

ve halkın yargıya olan güvenini en üst seviyede tutmak için yoğun çaba sarf etmek anlamına gelmektedir. Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı, Anayasa'nın yargı mensuplarına bir lütfu değil, halkın güvenine layık olunarak kazanılacak bir konumdur. Bu güven, yargı bağımsızlığının ve tarafsızlığın en önemli teminatıdır. Daha açık bir anlatımla, toplumun yargıya güven duymadığı bir hukuk sisteminde, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı sağlanamaz.

Toplumun yargıya güven duyması, ne kendiliğinden oluşan tesadüfi bir algıdır ne de sübjektif ve konjoktürel bir durumun ifadesidir. Kamunun adalet sistemine duyduğu güven, yargı organının büyük bir özveri ile sistematik şekilde çalışıp elde edilebileceği bir sonuçtur. Bu konuda hiçbir şey yapmadan yargı sisteminin kendiliğinden düzeleceğini ummak ya da toplumun güven duygusunda olumlu gelişmeler beklemek büyük bir gaffettir. Toplumun yargıya güven duymasını sağlayacak bazı yöntemler ve araçlar bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri arasında yargı etiği ilkelerine uygunluk ile şeffaflık sayılabilir. Yargıtay 2015-2019 Stratejik Planında; “Etik İlkelerle Bağlılık” ve “Şeffaflık” Yargıtay’ın temel değerleri arasında kabul edilmiştir. Ayrıca Stratejik Plan’da öngörülen 5 ana amaçtan ikincisi “Etik İlkelerin Belirlenmesi”dir.

VIII. YARGI ETİĞİ

1.Yargıtay Yargı Etiği İlkeleri

Bağımsız, tarafsız, güvenilir, dürüst ve evrensel hukuk değerlerini özümsemiş bir yargı sistemi, tüm vatandaşlarımızın en doğal hakkıdır. Bu hak, hukuk devleti ve adil yargılanma hakkı gibi ilkeler dikkate alındığında aynı zamanda anayasal bir haktır. Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin önsözünde, “Yargı etiğinde yüksek standartların teşvik ve muhafaza edilmesine yönelik temel sorumluluğun her bir ülkedeki yargı organına ait olduğu” belirtilmiştir. Bu nedenle, etik ilkelerin belirlenmesi, içselleştirilmesi ve her kademedeki üye, hâkim, Cumhuriyet savcısı ve personel tarafından uygulanması Yargıtay’ın sorumluluğu altındadır. Yüksek mahkeme üyeleri, tetkik hâkimleri ve Cumhuriyet savcıları, en yüksek etik ve dürüstlük standartlarına sahip olmalı, kurum içi şeffaflık ve hesap verebilirliği sağlamalıdır. Bu yıl içinde faaliyete geçen “Etik Şeffaflık ve Güven Projesi” çerçevesinde, Yargıtay Etik İlkeleri

Taslağını hazırlayarak hem Yargıtay içinde hem de Yargıtay dışındaki kurum ve kuruluşların görüşlerine sunduk. Gelecek görüşler üzerinde yapacağımız değerlendirmeler sonucunda Ekim ayı içerisinde etik ilkelerimizi ilan ederek, belirlediğimiz etik ilkelere uygun davranacağımızı topluma taahhüt edeceğiz.

Etik ilkeler üzerinde durduğumuz hassasiyetin bir gereği olarak 2016 yılının Aralık ayında Yargıtay'da Personel Etik Komisyonu oluşturulmuş ve faaliyetlerine başlamıştır. Etik ilke ve değerlerin Yargıtay kültüründe daha belirleyici olması için gerekli tedbirler alınmakta ve çalışmalar sürdürülmektedir. Bu amaçla, 13-14 Nisan 2017'de Ankara'da bir uluslararası sempozyum düzenlenmiştir. Ayrıca 12-16 Mayıs 2017 tarihleri arasında Yargıtay daire başkan ve üyeleri, tetkik hakimleri, Cumhuriyet savcıları ve personelin katılımı ile etik ilkeler çalıştayı düzenlenmiştir. Karşılaştırmalı hukuktaki belli başlı yargı etiği ilkeleri Türkçe'ye çevrilmiş, Sempozyuma ve çalıştaya ilişkin iki kitap çıkarılmış, etik ilkelerin geliştirilme sürecine ilişkin üç çalışma kitabı yayınlanmıştır. Ayrıca dünyada pek çok dile çevrilmiş olan Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin Yorumu da Türkçe'ye çevrilmiştir.

Yargı sistemimizin başarısı, büyük ölçüde halkın hâkimlere duyduğu güvenle ölçülebilir. Bu güvenin sağlanabilmesi için hem hâkimin uyacağı davranış kurallarının farkında olması hem de halkın bu davranış kurallarını bilmesi gerekir. Bu nedenle etik ilkelerin çok önemli bir işlevi vardır. Bugüne kadar Yargıtay, Türkiye'deki adalet politikalarına uygun araçlarla çok değerli katkılar sağlamıştır. Yargıtay'a özgü etik ilkelerin belirlenmesi, uygulanması ve halk tarafından da bilinebilir ve görünebilir olması, adalet sistemine bugüne kadar yaptığımız katkıların en güzel örneklerinden birini oluşturacaktır.

Yargıtay mensuplarının yenilikçi olması, kurum kültürünün en önemli özelliklerinden birisidir. Bu yenilikçi kültürün, etik ilkeler ile daha da güçleneceğine inanıyorum. Yargıtay kültürünü karakterize eden diğer önemli bir özellik ise demokratik yönetim anlayışıdır. Etik ilkelerin, oldukça geniş bir katılımı ile oluşturulması, Yargıtay'ın demokratik yönetim anlayışının en güzel örneklerinden birini oluşturmuş, aynı zamanda etik ilkelerin demokratik meşruiyetini de garanti etmiştir.

Bangalor Yargı Etiği İlkelerinin 2006 yılında Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilmesinden sonra 2010 yılına kadar çok sayıda ülkede yargı

etiği ilkeleri yayınlanmıştır. Bu ilkeler her devletin tercihinine göre farklı usullerle kabul edilmiştir. Yargıtay'a göre ise etik ilkeler, sadece bir niyet beyanından ibaret değildir. Bu nedenle etik ilkelerin oluşturulması, bu ilkelerin Yargıtay'ın çalışma sistemine uyarlanması ve bunun sonuçlarının toplum tarafından bilinebilir ve görünebilir olması hedeflenmiştir. Ayrıca, her kademedeki yargı çalışanı etik ilkeler ile ilgili faaliyetlere dahil edilerek "kolektif bir etik anlayışı" geliştirilmesi amaçlanmıştır. Yargıtay personeli için özel etik kuralların belirlenmesi, karşılaştırmalı hukuk sistemlerinde eşine az rastlanan bir durum olup, bu konu üzerinde ne kadar hassasiyetle durduğumuzun en önemli göstergelerinden biridir.

Karşılaştırmalı hukuk sistemleri incelendiğinde, etik çalışmaların uzun yıllardan beri yapılmakta olduğunu görmekteyiz. Ülkemizde de etik ile ilgili olarak yapılan çalışmaların sayısında son zamanlarda ciddi bir artış yaşanmaktadır. Başbakanlık Kamu Görevlileri Etik Kurulu ve üniversiteler başta olmak üzere pek çok kamu kurum ve kuruluşunda etik konusunda yoğun ve başarılı faaliyetler yapıldığını gözlemliyoruz. Yargıtay açısından ise etik çok daha önemlidir. Zira en yüksek etik standartlarına sahip olması gereken kurumların başında hiç şüphe yok adalet kurumları ve özellikle de yüksek mahkemeler gelmektedir. Bu anlamda etik, en çok yargıya ve adalet kurumlarına yakışmaktadır.

Her kurum gibi Yargıtay'ın da bir kuruluş amacı vardır. İşte bu amaca ulaşmak için her kademedeki çalışanların, gerek kendi aralarında gerekse de hizmet alanlarla olan ilişkilerinde, karşılıklı işbirliği, saygı ve nezaket ölçülerini gözeterek verimli çalışması gereklidir. Yargıtay'ı Yargıtay yapan Anayasa, kanun ve yönetmelikler değil, çalışanlarının kurumun amaçları doğrultusunda geliştirdikleri etik ilkelere uygun, bilinçli tutum ve davranışlarıdır. Bu tutum ve davranışlarla Yargıtay işlevini yerine getirmektedir. Çalışanlarının etik davranmasından dolayı, Yargıtay etik bir kurumdur. Yargıtay'ın etik bir kurum olduğunun toplum tarafından bilinebilir ve görünebilir olması ise ancak şeffaflık ile sağlanabilir.

IX. YARGIDA ŞEFFAFLIK VE İSTANBUL BİLDİRGESİ

Şeffaflık, yargı sürecinin temel ögesi olup, halkın yargıya olan güveninin

tesisi bakımından da en önemli araçlardan biridir. Uluslararası belgelerde, çağdaş toplumun adalete ilişkin beklentilerinin karşılanması konusunda yüksek mahkemelerin “açıklık ve duyarlılık göstermeleri”nin önemi vurgulanmıştır. Demokratik toplumlarda yüksek mahkemeler evrensel düzeyde kabul edilen en ileri adalet standartlarını uygulamalı, bu amaçla adalet politikalarına katkı sağlayarak gerektiğinde yol gösterici olmalıdır. Şu an yürütmekte olduğumuz “Yargıtay Etik, Şeffaflık ve Güven Projesi”nin temel amaçlarından biri de, “yargıda etik, şeffaflık ve güven” kavramları konusunda evrensel hukuk kültürü ve uluslararası bilgi birikimi ile deneyimlerin Yargıtay’ın çalışma sistemine uyarlanmasıdır.

Etik, şeffaflık ve güven kavramları birer slogan olmayıp, özellikle yargı sistemi açısından adalet hizmetinin her aşamasında gözetilmesi gereken mihenk taşlarıdır. Oldukça zengin içerikleri olan bu ilkelerin layıkıyla uygulanabilmesi için yapılması gereken işler ve reformlar hiç de azımsanmayacak kadar çok ve zorludur. Bu alanda kat edilmesi gereken mesafenin hepimiz farkında olmalıyız. Yargının kendisini toplumun denetimine daha açık hale getirmesi için gerekli adımların bir an önce cesaretle atılması yargı reformu çalışmalarımızın önde gelen hedefleri arasındadır. Yargıtay’ın bu konuda öncülük etmesinden dolayı şahsım ve Yargıtay adına büyük mutluluk duyuyorum.

Kamuooyunda yargıya duyulan güven, toplumsal barış ve huzurun ön koşuludur. Günümüzde yargıda şeffaflık, mahkemelerdeki duruşmaları izlemek isteyenlere ya da basın mensuplarına sadece oturacak yer göstermekten ibaret bir kavram olarak değerlendirilmemektedir. “Yargıda şeffaflık”, birey ile adalet arasındaki bir güven köprüsüdür. Biz bu köprüyü çok sağlam bir şekilde kuralıyız ki bireyler adalete kavuşabilsin!

Halkın yargı sistemine güveni, yargının ahlaki otoritesi ve doğruluğu, modern ve demokratik bir toplumun teminatıdır. Yargının sadece etik ilkelere uygun davranması yeterli olmayıp, şeffaflık yoluyla bu durumu toplumun bilgisine sunması da gerekir. Son dönemde Yargıtay’da şeffaflığın arttırılmasına yönelik önemli adımlar atılmış olup, gerçekleştirilen çalışmalar şu şekilde özetlenebilir:

1-Yargıtay’ın tüm kararları kamuoyuna açılmıştır. Bu açılım, sadece daha şeffaf bir yargı sistemine ilişkin ideallerimizi gerçekleştirmek için

yapılan bir reform değil, aynı zamanda bu konudaki kararlılığımızın ve anlayış değişikliğimizin de somut bir ifadesidir.

2-Yargıtay’ın emsal nitelikteki kararlarının Yargıtay Kararları Dergisinde yayınlanmasına devam edilmektedir.

3-Yargıtay Dergisi, 2016 yılı Temmuz ayından itibaren hakemli bir dergi haline gelmiştir. Bu şekilde, İstanbul Bildirgesi’nin 8’inci maddesine uygun olarak bilimsel yayınların depolanmasına ilişkin bir gelişme sağlanmıştır.

4-Çok kapılı adliye (multi-door courthouse) anlayışına uygun olarak, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi amacıyla “Yargıtay Başkanlığı Türkiye Uluslararası Uyuşmazlık Çözüm Merkezi (TUUÇM)” kurulmuştur.

5-Kurum dışı şeffaflığın sağlanması amacıyla gerekli tedbirler de alınmaktadır. Örneğin, Yargıtay Stratejik Planında, temyiz incelemesi için dosyanın Yargıtay’a gelmesinden sonra ortalama yargılama sürelerinin internet ortamından takip edilmesi öngörülmüş olup, bu yıl içinde öngörülen hedeflere ulaşılabacaktır.

6-Yargıtay’da kurum dışı şeffaflık kadar, kurum içi şeffaflığa da büyük önem verilmekte ve kurum içi şeffaflığın geliştirilmesine çaba gösterilmektedir. Daireler her yılbaşında planladıkları performans hedeflerine uygun olarak çalışma takvimini belirlemektedir. Çıkardıkları iş miktarı, gelen dosya ve çıkan dosya sayıları da aylık olarak Yargıtay intranet sitesinde yayınlanmaktadır. Bu şekilde, her kademedeki yargı çalışanı, Yargıtay’daki daire başkanlıklarının etkinlik ve verimliliği konusunda objektif bilgi edinebilmektedir.

7-Avukatlar ile yapılan üç odak grup çalışmasıyla Yargıtay’dan alınan adalet hizmetinin memnuniyeti değerlendirilmiştir. Memnuniyet anketlerinin tüm baroları kapsayacak şekilde bu yıl içinde tamamlanması öngörülmüştür.

8- AİHM, Avrupa Konseyi ve Birleşmiş Milletler ile olan ilişkilerde de şeffaflığa büyük önem verilmektedir. Çeşitli vesilelerle gerçekleşen ziyaretlerin konusuna göre emsal kararlar İngilizceye çevrilerek muhatap kurumlarla paylaşılmaktadır. Bu yılın Ocak ayında AİHM’in adli yıl açılış seminerine katılım sağlanmış, “Terör Suçları ile Türk Yargısındaki FETÖ-PDY

Yapılanması ve Faaliyetleri” ile “Göç ve Geri Gönderme Yasağı Konusunda Karşılaştırmalı Bir İnceleme” isimli İngilizce ve Türkçe olarak hazırlanan kitaplar seminer sırasında dağıtılmıştır. Bu şekilde Yargıtay’ın uygulamalarının uluslararası alanda tanıtılması sağlanmıştır. Ayrıca Yargıtay, AİHM nezdinde oluşturulan Yüksek Mahkemeler Ağı’na üye olup, bu platformda da karar ve bilgi alışverişinde bulunarak, uluslararası alanda da şeffaflık ilkesinin gereğini yerine getirmektedir.

Şeffaflığın geliştirilmesi için kullanılacak araçlardan en önemlilerinden birisi de bilgi teknolojisidir. Türk yargı sistemi, Avrupa Konseyi’nin yargının kalitesini ve etkinliğini ölçen CEPEJ’in “Bilgi Teknolojisinin Kullanılmasına İlişkin 2016 Yılı Tematik Raporu¹”na göre Avrupa Konseyine üye olanlar arasında en ileri ülkelerden biridir. Bu avantajımızı şeffaflığın daha üst seviyelere yükseltilmesi için kullanmamız gerekmektedir.

Yukarıda örneklerini belirttiğim şekilde, Yargıtay’da şeffaflığın çağdaş tanımına ve içeriğine uygun olarak yürütülen reform çalışmaları aralıksız devam etmektedir. Daha iyi bir adalet sistemine ilişkin ideallerimizin gerçekleştirilmesinde, yüksek mahkemeler olarak rollerimiz son derece kritiktir ve sorumluluğumuz oldukça ağırdır. Bununla birlikte, Yargıtay olarak yaptığımız bu çalışmaların olumlu yansımalarının belli bir süre sonra toplum vicdanında hak ettiği yeri alacağına inanıyorum

Asya-Pasifik Bölgesi’nin Yüksek Mahkemeleri’nin ve uluslararası toplumun çok değerli temsilcileri ile birlikte çalışarak İstanbul Şeffaflık Bildirgesi’ni oluşturmuştuk. Sayın Cumhurbaşkanımız ve Meclis Başkanımızın katkılarıyla geçen yıl 1-4 Haziran tarihlerinde Bursa ve İstanbul’da gerçekleştirdiğimiz Balkan Ülkeleri Zirvesinde bu ilkeleri tekrar tartışıp, anlam ve içerik açısından daha da zenginleştirme fırsatı bulduk. Ayrıca farklı ülke uygulamaları konusunda çok değerli bilgiler edindik. Böylece, adalet ve insan haklarının herkese eşit şekilde sağlandığı “evrensel bir hukuk kültürü” idealine doğru bir adım daha ilerleyebildik. Yargı sürecinin temel ögesi olan şeffaflık konusunda İstanbul Bildirgesi’nin on beş İlkesini bu yıl içinde hem ulusal hem de uluslararası platformlarda tartışarak Ülkemizde ve Dünyada daha çok tanınması için çaba harcarken en iyi uygulama örneklerini de Yargıtay’da

¹ Bkz. *European Judicial Systems, Efficiency and Quality of Justice, CEPEC STUDIES No.24. (Thematic report: Use of information technology in European courts).*

göstermek istiyoruz. Bu vesileyle reform çalışmalarımızda ilgi ve desteklerini esirgemeyen Yargıtay daire başkanı, üye, tetkik hâkimi ve Cumhuriyet savcılarını ile personele özverili çalışmalarından dolayı teşekkür etmeyi bir borç biliyorum.

X. YÜKSEK MAHKEMELER ARASINDA EŞİTLİK VE BİREYSEL BAŞVURU

Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuruları inceleme yetkisi, yüksek mahkeme kararlarına yönelik bir denetim mekanizması değildir. Yüksek mahkemeler birbirleriyle eşit seviyededir. Bu eşitliğin bozulması hukuki güvenliği sarsar, yaratılan karmaşa dolayısıyla hukuka duyulan güven ve inanç zedelenir. Yüksek mahkemeler arasında üstünlük sıralaması bulunmadığından ve böyle bir üstünlük sıralamasına esin kaynağı olacak Anayasal bir dayanak da mevcut olmadığından Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Danıştay eşit yüksek mahkemelerdir. Ancak buna rağmen Anayasa Mahkemesi başkan ve üyeleriyle Yargıtay ve Danıştay başkan ve üyeleri arasında mali ve sosyal haklar bakımından geçmişte yapılan ayrımcılık eşit işe eşit ücret ilkesine zedelediği gibi hiçbir adalet ölçüsüyle bağdaşmamaktadır. Mali ve sosyal haklar bakımından oluşan adaletsizliğin giderilmesine yönelik taleplerimiz haklı görülmüş, bu konuda yapılan teknik çalışmalar tamamlanarak eşitliğin sağlanacağı konusunda birçok kere söz verilmiş, en son sağlık ve tedavi giderleri konusundaki eşitsizliği giderici hükümler yasa tasarısına konulmuşken komisyonunda son anda tasarıdan çıkarılarak maalesef verilen sözler tutulmamıştır. Diğer yandan ilk derece yargısı ve bölge adliye mahkemesi hakim ve cumhuriyet savcılarını da özellikle FETÖ/PDY örgüt üyelerinin yargıdan başarılı şekilde ayıklanmasından sonra oluşan boşluğu gidermek için gece yarısına kadar özverili çalışmaktadırlar. Mali hakların iyileştirilmesi konusunda yardımcı olunmasının doğru olduğunu düşünmekteyim.

Ceza hukuku, diğer hukuk dalları gibi kendine özgü kavram ve müesseseleri olan bir alandır. Yargıtay'ın yıllardan beri baktığı davalardan edindiği deneyim, zengin içtihat birikimi, üyelerin yetişme biçimleri dikkate alındığında Yüce Divan görevinin Yargıtay'a verilmesi uygun olacaktır. "Uzmanlık" ilkesinin gereği olarak, yargılanacak kişilerin hukuki güvenliklerinin

sağlanması zorunludur. Diğer yandan da suçların cezasız kalmaması için gerekli toplumsal savunma mekanizmasının işletilmesi ve aynı suçu işleyenler arasında ayırım yapılmaması bakımından da Yüce Divan görevinin Yargıtay'a verilmesi gereklidir.

XI. BÖLGE ADLİYE MAHKEMELERİ

1. Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluşu

Bölge adliye mahkemelerinin 20 Temmuz 2016 tarihinde faaliyete geçmesi Türk yargı sistemi için önemli bir yapısal reform niteliğindedir. Bu mahkemelerden amaçlanan faydaların sağlanabilmesi için çalışma koşullarının ve verimliliklerinin yakından izlenmesi zorunludur. Türk hukuk sisteminde, 1879 tarihli Geçici bir Kanun ile istinaf mahkemeleri kurulmuş, hâkim yetersizliği nedeniyle 24 Nisan 1924 tarihli ve 469 sayılı yasayla kaldırılmıştır. İstinaf mahkemelerinin kaldırılmasından kısa süre sonra bu mahkemelerin yeniden kurulması Türk Hukukunda tartışılmaya başlanmış, 1932 yılından itibaren çeşitli yasa tasarıları hazırlanmıştır. İstinaf mahkemesi sorunu, adli yıl açış konuşmalarında, kalkınma planlarında, yıllık programlarda yer almış, mevzuatı hazırlanmış, ancak bölge adliye mahkemeleri olarak 20 Temmuz 2016 tarihinde yeniden faaliyete geçirilmiştir.

Özellikle son yıllarda Yargıtay'a temyizden incelenmek üzere, yıllık ortalama 1 milyonu aşkın dava dosyası gelmekte ve Yargıtay yoğun ve özverili bir çalışma ile bu ağır iş yükünün altından kalkmaya çalışmaktaydı. Bir içtihat mahkemesi olarak görev yapması gereken Yargıtay, hem maddi vakıalar hem de yasalara uygunluk yönünden denetleme görevini üstlenmiş, bir taraftan vakıa denetimi diğer taraftan da hukuka uygunluk denetimi yapmıştır. Yargıtay'daki ağır iş yükü sorununun üye ve daire sayısının artırılması ile çözülemeyeceğini şu ana kadarki deneyimlerimiz bizlere öğretmiştir. Günümüz koşulları, yargı sistemimizin içinde bulunduğu ağır şartlar, ilk derece mahkemeleri ile Yargıtay arasında istinaf mahkemelerinin kurulması ihtiyacını doğurmuştur.

2. Yargıtay ile İstinaf Mahkemelerinin İşlevinin Karşılaştırılması

Bilindiği üzere, tarihsel ve kurumsal olarak yüksek mahkemelerin, hukukun tüm ülkede eşit şekilde uygulanmasını sağlamak ve hukuki denetim yapmak üzere iki temel işlevi vardır. Yüksek mahkemeleri karakterize eden asıl unsur, hukuki denetim yapmanın ötesinde, *“hukukun ülkede eşit şekilde uygulanmasını sağlamaktır”*. Zira bir Yüksek Mahkeme kararının işlevi, sadece o davanın tarafları ile sınırlı değildir. Yüksek Mahkeme kararlarının, herkese yönelik olması nedeniyle *“objektif bir işlevi”* de vardır.

Hukuki denetim de yapan bölge adliye mahkemelerinin asıl ve önde gelen amacı, maddi vakıaların yeniden duruşmalı olarak incelenmesi ve bireysel hakların korunmasıdır. O nedenle ikinci derece mahkemesidir. Nitelik olarak, ilk derece mahkemesi kararını hem vakıaya hem de hukuka uygunluk bakımından denetler ve düzeltir. “Esasa” hükmedilebildiği için istinaf aşamasında ilk derece mahkemesi kararı, kural olarak düzeltilir. Temyiz aşamasında ise kural olarak karar düzeltilmez, bozulur ya da onanır. Bu yönüyle temyiz ile arasında önemli bir fark vardır.

Bölge adliye mahkemelerinin küçük Yargıtay’lar olarak nitelendirilmesi hem tarihsel hem de teorik temeller bakımından çok ciddi bir yanlış olur. Kavramları yerli yerinde kullanmaya bölge adliye mahkemelerinin yeni faaliyete geçtiği bu dönemde özen göstermemiz gerekir. Kavram ve kurumların yüzlerce yıllık tarihsel süreçlerden geçip gelen karakteristik özelliklerini bir tarafa bırakıp, kendimize göre yorum yapma lüksümüz olmamalıdır. Nitekim, bugüne kadar Yargıtay’ın maddi vakıa denetimi de yaptığının ya da yapabileceğinin kabul edilmesinin sonuçları ortadadır. Kurumların ve kavramların birbiriyle karıştırılması, başka yanlışların doğmasına yol açabilir. Tüm adalet aktörleri olarak geçmişten gerekli dersleri çıkarıp, sorun çözme kapasitemizi artıracığımıza yürekten inanıyorum.

Bölge adliye mahkemelerinin kurulmasında büyük özen gösterildiği, mesleğinde deneyimli ve başarılı hakim ve Cumhuriyet savcılarının görevlendirildiği, göreve başlayan hâkim ve Cumhuriyet savcılarının görevlerini başarma yönünde çok istekli oldukları, bu yönde büyük bir gayret gösterdiklerini izlemekteyiz. Bu mahkemelerin başarılı olmalarına yürekten inanıyoruz. Ancak, bölge adliye mahkemelerindeki mevcut iş yükü ile yakın

gelecekte karşılaşacakları iş yükü arasında büyük bir uçurum olacağını farkında olmalıyız. Dolayısıyla bölge adliye mahkemelerinin performansını aşırı bir iyimserlikle bugünkü iş yüküne göre değerlendirmek ve ortalama yargılama süreleri bakımından Yargıtay ile karşılaştırmak bizi doğru sonuçlara ulaştırmaz.

3. İstinafın Yargıtay'a Etkileri

İstinaf mahkemelerinin kurulmasının; Yargıtay'a gelen iş yükünü azaltması ve Yargıtay'ın sadece hukuka uygunluk denetimi yapması şeklinde iki önemli sonucu olduğu söylenebilir. Böylelikle Yargıtay, hukuki denetim işlevini daha iyi yerine getirmek suretiyle, "içtihat mahkemesi olarak" gerçek hüviyetine kavuşacaktır. Ancak açıkça ifade etmem gerekir ki bu, basit bir usul kanunu değişikliği değildir. Özellikle Yargıtay açısından, kurum kültürünün ciddi bir şekilde yenilenmesi gerekmektedir.

XII. YARGININ İŞ YÜKÜ

1.Mevcut Durum

Türk yargısının yapısal sorunlarının başında hepimizin bildiği üzere, ağır iş yükü gelmektedir. Hem adli hem de idari yargıda ilk derece mahkemeleri, bölge adliye mahkemeleri ve temyiz mahkemeleri, giderek artan ve ağırlaşan iş yükü altındadır. Hiç şüphe yok ki bu tür yapısal sorunlar Türk yargısının ve halkının kaderi değildir. Ancak yılların ihmali ve adli hizmetlerin kalitesinin düşüklüğü sonucunda geline bu noktada, aşağıda ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere bazı yapısal tedbirlerin alınması gerekmektedir.

20 Temmuz 2017 tarihi itibarıyla Yargıtay hukuk dairelerinde 369.953, ceza dairelerinde 365.202, Cumhuriyet Başsavcılığında 557.545 derdest dosya bulunmaktadır. Toplam 1.292.700 dosya Yargıtay'ımızda incelenmek üzere sıra beklemektedir.

Yerel mahkemelerde ise 2016 yılı sonu itibarıyla hukuk mahkemelerinde 3.524.898, ceza mahkemelerinde 2.406.537 dosya bulunmaktadır.

Öncelikle şunu ifade etmem gerekir ki 20 Temmuz 2016 tarihinde bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçirilmiş olması, Yargıtay'ın iş yükünün azalması ve gerçek fonksiyonu olan içtihat mahkemesi niteliğine kavuşması bakımından Türk yargısı açısından bir kilometre taşıdır. Ancak bu önemli adım, yargının tüm sorunlarını ve özellikle de iş yükü sorununu çözmeye yetmeyecektir. Zira, Ülkemizde tüm uyuşmazlıklar ciddi bir sınırlamaya tabi olmaksızın yargıya taşındığından iş yükü ilk derece mahkemeleri ve bölge adliye mahkemelerinin üzerine gelmeye devam edecektir.

Yargıya ilişkin tüm kurumların bütünsel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi yapılmadan, gerçek anlamda bir yargı reformundan söz etmek mümkün değildir. Yargıtay'daki daire sayısının ve üye sayısının artırılmasının, hatta bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçmesinin iş yükü sorununu geçmişte halledemediği gibi bugün de tam olarak halledemeyeceğini iyi anlamamız gerekmektedir. İş yükü sorunu, hâkim sayısı artırılarak da çözülecek bir mesele değildir. İş yükü sorunu, ancak mahkemelere intikal eden uyuşmazlık sayısının azaltılması ile çözülebilir. Yargı sistemimizde adil ve etkin bir filtreleme sistemi kurularak bir kısım uyuşmazlıklar yargı sistemi dışında çözümlenerek, iş yükü sorunu yapısal anlamda ele alınmalıdır.

2.İş Yükü Sorununun Çözülmesine İlişkin Öneriler

a)Kamunun inisiyatif almaması

Mevzuattaki düzenlemelerin yetersizliğinin de etkisiyle kamunun inisiyatif almaması sonucunda vatandaş, devletle davalı olmakta, buna bağlı olarak iş yükü de artmaktadır. Kamunun yüzlerce kez haksız çıktığı davaların sonucu dikkate alınmadan aynı uyuşmazlıklar tekrar tekrar mahkemelere intikal etmektedir. Davalarının üçte birinin tarafının kamu olduğu bir yargı sisteminde yargının iş yükünün makul seviyeye düşmesi mümkün değildir. Ayrıca, idari davaların tamamının davalısı kamu kuruluşlarıdır. İş süreçlerini uzatan, emek ve mesai kaybına neden olan bu uyuşmazlıkların, mahkemelere intikal etmesi önlenmelidir. Kamunun borcunun geç ödenmesi, kamu maliyesinde bir finansman yöntemi olarak benimsenmemelidir. Böyle bir yöntem; avukatlık ücretleri, diğer yargılama giderleri ve anapara faizi ile kamu maliyesine asıl borcun zamanında ödenmesine göre daha ağır yükler yüklemekte ve adalet

hizmetlerine de daha fazla bütçe ayrılmasına neden olmaktadır. Ancak bundan daha da önemli olan, devlet ile vatandaş arasındaki uyuşmazlıkların devlete olan güveni zayıflatarak, bireylerin refah ve mutluluğunu azaltmasıdır.

b) Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri hayata geçirilmelidir.

Tüm dünyada yargı sistemleri, iş yükü sorunlarıyla karşılaşmış, kendilerine göre çözüm yöntemleri bulmuşlardır. Küreselleşen dünyada tam bir anlayış birliği sağlanamasa da ortak sorunlara benzer çözümler bulmak zorunlu hale gelmiştir. Bu bağlamda dünyadaki gelişmiş yargı sistemlerinin iyi uygulama örnekleri dikkate alınarak yargının işi kolaylaştırılabilir. Bunun yolu da uyuşmazlıkların bir kısmını alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleriyle sonuçlandırmaktan geçmektedir. Karşılaştırmalı hukuktaki iyi uygulama örneklerini model alarak, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının etkin bir şekilde kullanılması ve uyuşmazlıkların ekonomik, çabuk ve tatmin edici şekilde çözülmesi yargı reformunun temel amaçlarından birisi olmalıdır. Çağdaş ve demokratik toplumların bulduğu çözüm yöntemi bu olup, yeni keşifler yapmaya teşebbüs etmek akılcı bir yaklaşım sayılamaz. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin en önemlileri uzlaştırma, arabuluculuk ve tahkimdir.

Son iki yıl içinde Yargıtay olarak Türkiye'nin belli başlı adalet aktörleri ile birlikte Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri konusunda iki büyük uluslararası organizasyon düzenledik. Bunlardan birincisi, 14-17 Ekim 2015 tarihlerinde Antalya'da, Danıştay, Adalet Bakanlığı ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile gerçekleştirdiğimiz Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri Sempozyumu'dur. Türk Yargısı'nın çok önemli bir sorunu olan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri genel olarak yabancı uzmanların da katılımı ile bu Sempozyum'da değerlendirilmiş ve Sempozyumun sonuçları bir bildirme ile kamuoyunun bilgisine sunulmuştur. Ancak bu bildirmede ifade edilen çözüm yöntemlerinin yeteri kadar uygulamaya geçirildiğini söylemek güç olup anlamlı bir ilerleme sağlanamamıştır. İkincisi ise 29-30 Nisan tarihlerinde İstanbul'da, Adalet Bakanlığı, Türkiye Barolar Birliği ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile ortaklaşa düzenlenen Uluslararası Arabuluculuk Sempozyumu'dur. Bu Sempozyum'da aralarında dünyanın belli başlı arabuluculuk merkezlerinin yöneticileri de bulunan on iki yabancı konuşmacının

katılımı ile Türk arabuluculuğunun geleceği konusunda karar vericilere yönelik ciddi bir değerlendirme yapma fırsatı sağlanmıştır. Ayrıca, 400'den fazla başkan, onursal başkan ve üye ile tetkik hâkimine arabuluculuk eğitimi verilmiştir. Bu eğitime katılanların çoğu da arabuluculuk sınavına girmişlerdir. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi, desteklenmesi, bu konuda yapılan çalışmalara aktif katkı sağlanması için Yargıtay bünyesinde Türkiye Uluslararası Uyuşmazlık Çözüm Merkezi kurulmuştur.

Arabuluculuğun bireysel olarak yapılması yerine, dünyadaki başarılı uygulama örnekleri gözetilerek merkezler aracılığıyla yapılması gerekmektedir. Arabuluculuğun gelişmiş olduğu bazı hukuk sistemlerinde şu an bizde zorunlu olan bireysel arabuluculuk yasaktır. Bu nedenle, arabuluculuk merkezlerinin kurulması için gerekli hukuki altyapının hazırlanması, bu merkezlere gerekli mali teşvik ve kolaylıkların sağlanması arabuluculuk sisteminin gelişimi ve başarısı için zorunludur. Konunun öneminden dolayı ve arabuluculuk hizmetinin kalitesinin artırılması amacıyla şu an için Yargıtay'da kurulan Uyuşmazlık Çözüm Merkezimiz, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile yapılan 10 Nisan 2017 tarihli Protokol çerçevesinde ileri hukuk sistemlerinde örneklerine rastlandığı üzere, akreditasyon çalışmaları için hazırlıklarını sürdürmektedir.

Yargıtay Türkiye'de alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin gelişimine çok ciddi destekler sağlamaktadır. Bundan sonra da bilgiye dayalı çözüm önerileri getirerek desteğini sürdürecektir.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi, dünyada tanıtılmasına öncülük ettiğimiz yargıda şeffaflığa ilişkin İstanbul Bildirgesi'nin adalete erişimi düzenleyen 3'üncü maddesinde de öngörülmektedir. İstanbul Bildirgesinde ifade edilen "çok kapılı adliye sistemi"nin Türkiye'de en iyi uygulama örneklerini göstermek istiyoruz. Açıkça ifade etmem gerekir ki Türkiye'nin çok kapılı adliye sistemine geçmesi için yapması gereken işler hiç de az değildir. Bu bilinçle, konuyu her platformda dile getirmeyi bir görev olarak kabul ediyorum. Vatandaşlarımıza mahkeme ve arabuluculuk dışında da uyuşmazlıkların çözümü için karşılaştırmalı hukukta başarıyla uygulanan daha fazla ve etkili adalete erişim seçenekleri sunmalıyız.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri konusunda Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Daire Başkanlığı'nın yoğun çabalarına rağmen, hukuk

uyuşmazlıklarında önemli bir ilerleme sağlanamamıştır. Bu durum arabuluculuk sistemine ilişkin yapısal sorunlara işaret etmektedir. Mevcut arabuluculuk sistemimizin dünyadaki iyi uygulama örnekleri model alınarak yeniden yapılandırılmaması halinde süreçte ciddi bir gelişme beklenmesi, aşırı bir iyimserlik olur. Ceza uyuşmazlıkları bakımından da durum pek farklı değildir.

c)Çok sık yapılan kanun değişikliklerinin yargı sistemine olumsuz etkileri

Bozma oranlarını artıran bir diğer önemli unsur da sıklıkla yapılan kanun değişiklikleridir. Türk Ceza Kanunu'nda yürürlüğe girmesinden sonra çoğu ilk iki yılda olmak üzere 20 kanun değişikliği toplam 123 maddede değişiklik yapılmıştır. Daha açık bir anlatımla TCK'nun üçte biri değişmiştir. Anayasa Mahkemesinin ise 5 iptal kararı bulunmaktadır. Türk yargısı maddi ceza hukukuna ilişkin temel kanun değişikliğinin zorluklarını aradan geçen 10 yıla karşın aşamamıştır. Yeni TCK'nun yürürlüğe girmesinden önce ceza dairelerinde ortalama yargılama süresi 90 gün iken, yeni TCK'nun yürürlüğe girmesi ile bu süre 500 güne kadar çıkmıştır. Ceza daireleri ile bu dairelerde görevli üye ve tetkik hakimi sayısındaki artışa rağmen ceza dosyalarındaki ortalama yargılama süreleri arzu edildiği noktaya henüz gelememiştir. 2016 yılı için ceza dosyalarının Yargıtay'daki ortalama yargılama süresi 472 gün olup, halen çok yüksektir.

Çok sık yapılan kanun değişiklikleri, bozma oranlarını artıran, hukuki istikrarı, eşitlik ilkesini ve hukuki öngörülebilirliği olumsuz etkileyen riskleri beraberinde getirmektedir. Son on yıl içerisinde bozulan dosya sayısındaki ciddi dalgalanmalar mevzuat değişikliğinden kaynaklanmakta olup, bu durum hem iş yükünü artırmış hem adli hizmetlerin kalitesinde düşüklüğe etki eden bir faktör olmuştur. Bazı hallerde kanun değiştirmek elbette gerekli olabilir. Ancak çıkan kanunu işletilebilmek ya da işletilebilecek kanunları çıkarmaya özen göstermek de önem taşımaktadır. Örneğin, 2016 yılında İstanbul'da 161, Ankara'da 135 uzlaşma yapılmışken; İzmir'de 5.924, Bursa'da 3.102 uzlaşma gerçekleştirilmiştir. 2 Aralık 2016 tarihinde 6763 Sayılı Kanunla yapılan değişiklikle uzlaşmanın kapsamı genişletilmiş ve değişiklikten sonra Türkiye genelinde 1 Haziran 2017 tarihine kadar geçen 6 aylık sürede büyük bir artışla 111.666 dosya uzlaşmayla sonuçlanmıştır. Hukuk sisteminin

mevzuat altyapısından, işletilmesine kadar bütünsel bir yaklaşımla ele alınması gerekir. Uzlaşma ile sonuçlanmayan uyuşmazlıklar bildiğiniz üzere, iş yükü olarak karşımıza çıkmakta, zamanımızın, enerjimizin ve dolayısıyla da kamu kaynaklarının boşuna harcanması sonucunu doğurmaktadır.

d)Genel eğitim ve hukuk eğitimindeki yetersizlikler adli hizmetlerin kalitesini olumsuz etkilemektedir.

Bir hukukçunun insan hakları, insan sevgisi, demokrasi ve hukukun üstünlüğü değerlerine sıkı sıkıya bağlı kalarak; objektif olması, analitik düşünme ve sorgulama yeteneğinin bulunması, olayları kuşkuyla süzebilmesi gerekir. Bu niteliklerin ise öncelikle temel eğitim aşamasında bireylere kazandırılması bir zorunluluktur. Aksi halde, hukuk eğitimi ne kadar iyi verilirse verilsin, arzulanan ölçüde kaliteli hukukçuların yetişmesi mümkün olmayacaktır. Düşünmeyen, sorgulamayan, araştırmayan ve ezbere dayalı bir temel eğitim üzerine iyi bir hukuk öğretimi inşa etme şansımız maalesef bulunmamaktadır. Kaliteli bir hukuk sistemi için iyi uygulamacılara ihtiyacımız olduğunu unutmamalıyız. İyi hukukçular yetiştiremezsek, hangi sistemi getirirsek getirelim başarılı sonuçlar elde edemeyeceğimizin farkında olmalıyız.

Başöğretmen ve Ulu Önder Atatürk “Cumhuriyet fikren, ilmen, fennen, bedenlen, kuvvetli yüksek karakter ve kişilik sahibi koruyucular ister. Öğretmenler sizin başarınız, Cumhuriyetin başarısı olacaktır. Hiçbir zaman hatırınızdan çıkmasın ki, Cumhuriyet sizden fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller ister” derken, eğitim sisteminin hedeflerini net olarak ortaya koymuştur. Kendi aklına göre hareket edebilen, adalet ve vicdanına aykırı hiçbir tutum ve davranış sergilemeyen, “ilim ve fenni” kendine rehber edinen, yüksek karakterli nesiller yetiştirmemiz gerekir. Türkiye’nin ihtiyaçlarına uygun bir eğitim sistemi kurabildiğimiz takdirde sosyal, ekonomik ve adalet alanında arzuladığımız başarıya ulaşabiliriz.

Adli hizmetlerin kalitesinin sağlanması bakımından önemli bir faktör de hiç şüphe yok ki etkili bir hukuk eğitimidir. Lisans, lisansüstü, doktora eğitimlerinin yanında meslek öncesi ve meslek içi eğitimin de belli bir standardın ve kalitenin üzerinde olması gerekir. Hukuk fakültelerinin sayısında son yıllarda yaşanan olağanüstü artış, hukuk sistemimiz bakımından önemli riskler doğurmuştur. Birincisi, yetersiz bir temel hukuk eğitimi alan kişilerin

hâkim ve Cumhuriyet savcısı olmasıdır. Temel hukuk eğitiminin yetersiz olması, meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerin verimini de düşürmektedir. Bu durum da hatalı karar sayısını artırarak adli hizmetlerin kalitesinin düşmesine neden olmaktadır. İkincisi ise her hukuk fakültesi mezunu olanın otomatik bir şekilde avukat olmasıdır. Bu sistem de çok ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Hâkim veya Cumhuriyet savcısının hata yapması halinde bu yanlışlığın kanun yolu aşamasında giderilmesi mümkün iken avukatın yapacağı herhangi bir hatanın telafisi oldukça güçtür. Bu nedenle avukatların eğitimi ve kalitesi, adalete erişim bakımından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, avukat sayısının Türkiye'nin ihtiyacı olan sayının çok üzerinde olması da başta etik sorunlar olmak üzere ciddi problemlere neden olabilmekte, hukuk sistemine ve daha özel olarak yargıya olan güveni olumsuz etkileyebilmektedir.

Hukuk fakültelerinde lisans eğitiminin beş yıl olması, birinci sınıflarda hukuk sosyolojisi, hukuk felsefesi, hukuk tarihi ve Türkçe dilbilgisi ile gramer derslerinin zorunlu olarak okutulmasının adli hizmetlerin kalitesinin artırılması bakımından yararlı olacağını düşünmekteyim.

XIII. ADALET HİZMETLERİNİN KALİTESİ

1.Adli İstatistiklerin Değerlendirilmesi ve Mevcut Durum

Adli istatistiklere göre, adliyelere her yıl intikal eden uyuşmazlıkların sayısında önemli bir artış bulunmaması, karşılaşılan ağır iş yükünün, büyük ölçüde adli hizmetlerin kalitesinin düşüklüğünden kaynaklandığına işaret etmektedir. İsbetli karar oranlarının az olması, iş akışındaki kopukluklar, takip ve denetim mekanizmalarındaki yetersizlikler, ağır iş yükünün en önemli nedenleridir. Daha anlaşılır bir ifadeyle yanlış kararlar ve kalem işlemleri, bir kerede halledilecek bir işin birden fazla kez yapılmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda iş yükü arttığı gibi ortalama yargılama süresi de uzamaktadır.

Bilgi teknolojilerinin adalet sisteminde kullanılması konusunda Türkiye, Avrupa Konseyi'ne üye ülkeler arasında oldukça ileri bir noktada olmasına rağmen, bu avantaj adalet yönetiminin etkinliğine arzu edildiği ölçüde yansımamaktadır.

2016 yılında hukuk dosyalarının % 8'i eksiklik nedeniyle geri çevrilmiş, %15'i yanlış daireye gönderilmiştir. Hukuk dosyalarında onama oranları %40'ın üzerine çıkamamıştır. Ceza dosyalarındaki onama oranları da %43 civarındadır. Daha açık bir anlatımla Yargıtay'a gelen 100 hukuk dosyasının 40'ı onanarak sonuçlanmakta, 60'ı ise bozma ya da diğer kararlar yoluyla sistem içinde dolaşmaya devam etmektedir. Ceza dosyalarının ise %57'si onanmadığı için sonuçlanmamaktadır. Bu çalışma sistemi ile iş yükünün azalması beklenemez.

2.Hâkim ve Cumhuriyet Savcılarının Deneyim Eksiklerinden Kaynaklı Zorlukların Kontrol Edilmesi Gerekir.

Bir başka önemli husus da; şu an görevde olan hâkimlerin %43'ü 2013'ten sonra göreve başlayanlardan oluşmaktadır. Yargıtay, bölge adliye mahkemelerinin kuruluşunu desteklemiş ve bu süreç içerisinde oldukça deneyimli tetkik hâkimlerinin bölge adliye mahkemelerinde görevlendirilmesinden memnuniyet duymuştur. Yargıtay'ın bilgi birikimi, çalışma disiplini, kurum kültürü ile içtihatlarının bölge adliye mahkemelerinin kuruluşunda çok yararlı olacağı kuşkusuzdur. Ancak, ilerleyen aşamalarda deneyimli tetkik hâkimlerinin orantısız bir şekilde azalması Yargıtay'ın çalışma sistemi üzerinde bazı riskler doğurmaya başlamıştır. Şu an Yargıtay'da görevli tetkik hâkimlerinin %37'si 2013'ten sonra göreve başlayanlardan oluşmaktadır.

Bölge adliye mahkemelerinin kurulması ile birlikte Yargıtay'ın iş yükü ilerleyen dönemlerde azalacak ise de şu an derdest olan 1.292.700 dosyanın bir an önce incelenmesi ve sonuçlandırılması da gereklidir. Ayrıca, Yargıtay'ın hukukun ülkede eşit şekilde uygulanması sağlama şeklindeki kritik görevi, kaliteli hukukçu ihtiyacını daha önemli hale getirmektedir. Buna rağmen, gerek Yargıtay'a atanan, gerekse de Yargıtay'dan ayrılan hakimlerin ve Cumhuriyet savcılarının tayinlerinde Yargıtay'ın görüşü alınmamakta, topluma karşı hesap verebilirlik bakımından Yargıtay'ı adil olmayan bir konumda bırakmaktadır. Bu yanlış sistemin bir an önce düzeltilerek, Yargıtay Kanunu'nun 36'ncı maddesinin 6572 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki haline dönülmesi zorunludur.

XIV. YARGITAY'IN FİZİKİ ve MALİ KOŞULLARI

1.Yargıtay Binası

Göreve geldiğim günden beri, Yargıtay'ın fiziksel imkânlarının yetersizliği üzerinde önemle durmaya çalıştık. Altı farklı binada, günümüz fiziksel koşullarından uzak odalarda yerine getirilen yargı görevi, meslektaşlarımızın ve personelimizin yüksek özverisiyle yürütülmüştür.

Bizden ilgi ve duyarlılıklarını hiçbir zaman esirgemeyen Sayın Cumhurbaşkanımızın ve Hükümetimizin desteği ve yönetimde yer alan arkadaşlarımızın fedakârca çalışmaları neticesinde gelinen noktada; İncek'te bu yıl içinde temeli atacağımız yeni hizmet binasının, Yargıtay'ın çalışma koşullarından kaynaklanan tüm sorunları kalıcı şekilde çözeceğine inanıyorum.

2.Yargıtay Personeli

Yargıtay personeli, bir yüksek mahkemede çalışmaktan kaynaklanan yüksek standartlarda hizmet vermenin ağır sorumluluğunu taşımaktadır. Yapılan işin niteliği gereği ağır bir mesuliyeti mevcut olup, iş yükünden kaynaklanan yüksek çalışma temposu içinde çalışmaktadır. Yargıtay'da çalışmak son derece onurlu ve saygın bir görev olmasına rağmen, çoğu kamu personeli için özlük hakları bakımından cazip görünmemektedir. Bu nedenle, Yargıtay'da yapılan reform çalışmalarının en önemli konularından birini personel politikası oluşturmaktadır. Yeni personel politikası bir yandan özlük hakları bakımından, yapılan işin saygınlığına ve sorumluluğuna uygun mali hakların ve yasal statülerin sağlanmasını, diğer yandan da ideal bir içtihat mahkemesine yakışır nitelikli personel sayısının arttırılmasını amaçlamaktadır.

Sözlerimi, hukuku; ülkede eşit, tutarlı, güvenceli bir biçimde uygulama rolü üstelenen Yargıtay'ın önüne gelen her dosyada; bireysel hak ve özgürlükleri teminat altına alan ulusal ve uluslararası tüm mevzuat hükümleriyle birlikte evrensel hukuk ilkelerini de ziyadesiyle gözeterek adil kararlara bundan sonra da imza atacağından şüphem bulunmadığını ifade ederek bitirmek istiyorum.

SONUÇ VE TEŞEKKÜR

Sayın Cumhurbaşkanım, kıymetli konuklar, saygı değer meslektaşlarım ve değerli basın mensupları;

Beni dinleme sabrını ve nezaketini göstermenizden dolayı hepinize teşekkür eder, saygılarımı sunarım.